

Eskubidea... eta patrika

Estatu independente izan nahi duen erabakiko du Eskoziak 2014an eta Europa osoan helburu bera duten herrientzat erreferente bihurtu da. Krisiak indartu egin ditu mugimendu independentistak Katalunian eta Flandrian ere. Europako puzzlea pieza txikiagoz osatzen hasteko lehen urratsak ote dira?

| GORKA BEREZIARTUA |

ALFRED HEINEKEN izena irakurtzen baduzu, garagardo marka etorriko zaizu burura. Ez zabilta oker: berde koloreko mozkorrak eragiten dituen edariaren ekoizleak apartsua zuen pentsamendua ere, eta Europa bestelako moldez antolatzeko gogoia adierazi zuen 1992an: “75 estatuk osatutako Europa proposatzen dut” idatzi zuen *Europako Estatu Batuak, Eurotopia?* liburuxkan.

Bost eta hamar milioi arteko biztanleria izango zuten herrialde txikien Europa irudikatzen zuen Heinekenek. Gobernatzeko errazagoa iruditzen zitzaion estatu handiz osatutako batasunaren aldean. Ez zioten kasurik egin eta burutazioa utopia ezinezkoen paperontzian zimurtuta egon da 20 urtez, horrelako puzzle batean egoki sartuko liratekeen piezak mugitzen hasi diren arte.

Urriaren 15eko argazki historikoa: ezkerrean Alex Salmond Eskoziako lehen ministroa eta eskuinean David Cameron, Erresuma Batukoa, Eskoziaren independentziari buruzko 2014ko erreferendumaren akordioa sinatzen.

Eskozian (5 milioi biztanle) 2014an galde-tuko diete herritarrei Erresuma Batuko kide izaten segi nahi ote duten. Katalunian (7 milioi biztanle) azaroaren 25eko hauteskundeek abertzaleen nagusitasun handia iragar-tzen dute eta Eskoziakoaren antzeko galde-keta egiten saiatuko dira, Espainiako Gobernuaren oztopoen gaintetik. Flandrian (6 milioi biztanle) N-VA alderdiak irabazi ditu 2012ko urriko hauteskunde lokalak eta bi urte baino gutxiagoko tartean egingo diren boz erregional eta federalek gehiago hurbil dezakete independentzia.

Ez da atzo goizeko kontua, Europako zen-bait estatu bezain zaharrak dira haietatik banatzeko nahiak, baina mugimendu inde-pendentistak indarberritu egin dira azkenal-dian. Zergatik?

Ez dugu ordainduko... baina nor gara gu?

“Ez dugu ordainduko” da Europa punta batetik bestera zeharkatzen ari den leloa eta hauteskontzietan ere izan du isla. Estatuak zorraren krisia eskubide sozialen kontura konpondu nahi izateak ekarri du boto-emaileek bestelako aukeren alde egitea.

Zentro-eskuin eta zentro-ezkerreko ohiko alderdiak zigortzea joera bihurtu da han eta hemen; sistemaren kontrako alder-dientzat ateak zabaldu dira eta ezkerrek emaitza onak atera ditu horri esker, adibi-dez, Grezian (Syriza bigarren indarra da) eta Txekiar Errepublikan (alderdi komunistak irabazi ditu hauteskunde lokalak). Baina eskuin muturreko alderdi batzuek ere larritzeko moduko boto kopuruak atera dituzte (Greziako Urrezko Egunsentia eta Finlan-diako Benetako Finlandiarrak alderdien gorakadak dira horren lekuko, besteak beste).

Belgika bitan banatuko duen artazia N-VA alderdi independentistako kide gisa irudikatu du L'Echo egunkariko iritzi-zintaren egileak. Urriko hauteskunde lokalak irabazi zituen N-VAK.

Esaldi berbera ulertzeko modu asko daude, bistan da, eta maiz diferentzia, ordaindu nahi ez duen “gu” hori nor den zehaztean agertzen da. “Gu” izan daiteke “murrizketek kaltetuta-ko herritarren %99”, ezkerreko mugimen-duek aldarrikatzen duten gisan. Edo izan dai-teke, “bertan jaiotakoak”, alderdi ultra-eskuindarrek erabiltzen duten erretori-karen arabera (“bertakoak lehenengo”, “denentzat iristen ez bada, etorkinek ordain dezatela” eta abar). Hirugarren “gu” bat ere protagonismoa hartzen ari da European: “Gu, estaturik gabeko nazioetako herritarrak”. Barne-gatazka nazionalik ez daukaten Euro-pako estatuetan ezker edo eskuin muturretara doan boto hori, zerbait diferentea bilatzen duen jendearena, aldarrikapen independentis-tak indartzen ari da nazio ugariako estatuetan.

Katalunian murrizketak iritsi direnean “gogoratu” dira asko, beraiena ez den gober-nu baten menpe bizi direla; eta euren ekono-miaren gaineko kontrola edukiko balute agian estuasunak arinduko lirakekeela. Alegia, “guk, kataluniarrok, ez dugu ordainduko”.

CiU, murrizketak eta burujabetza

42.000 milioi euroko zorra dauka Artur Masek gobernatzen duen erkidegoak; gaine-ra, beste 16.000 milioi euroko defizita dauka-la dio Generalitateak. Kataluniak zergak bil-tzen ditu, baina jasotakoaren gehiengoa Espainiako Estatuak eraman eta gastatzen du; eta hori da herritarrek bizi dituzten zailta-sunen esplikazio nagusia, Katalunian zabal-duen dagoen irakurketaren arabera.

“CiUren abildade politiko handia zera izan da: zailtasun horiek ‘lapurreta espainiarra’-rekin lotzea. Argumentu horren arabera, Kataluniak bere borondatearen kontra Espai-niari egindako ekarpena Kataluniaren

BPGren %8koa da”, idatzi du Vicenç Navarra Pompeu Fabra unibertsitateko irakasleak.

Hori kontuan izanda bakarrik ulertzen da nola lortuko duen CiUk, gauzak asko aldatzen ez badira, boto-emaile gehienek sostengua hilaren 25ean, gobernuan egon den bitartean murrizketa gogorrak egin dituen arren. Europa osoan antzeko neurriak hartu dituzten agintariak udazkeneko gaztaina bezala erortzen ari dira, baina eskuin nazionalista katalanak krisiaren kalteak Espainiarekin lotzen asmatu du eskura dauzkan hedabide publikoak baliatuz, eta indartuta aterako da estualdi ekonomikotik.

Fiskalitatean oinarritutako irakurketa horretatik independentismora jauzi handi samarra dago dena den, eta herri mugimenduak egin du, hein handi batean: irailaren 11n ANC erakundeak deituriko manifestazio jendetsuak independentziaren aldeko mezu argia bidali zuen Madrilerara eta Europara, CiUk lortu nahi zuen itun fiskala buruz gain pasaz.

Dena oso azkar doa Katalunian duela bi hilabetetik hona, aurrez egindako edozein kalkululu balio gabe utziz. “Oker ibiliko dira, beraz, hau manifestazio bat gehiago besterik ez dela uste dutenak eta alderdien arteko jokorako balio dezakeela pentsatzen dutenak” idatzi zuen irailaren 11n bertan Vicent Partal

Vilaweb atariko zuzendariak. “Manifestazio honek ez zuen politika aldatzeko eskatzen, erregimena aldatzeko baizik. Letra larriz”.

Flandria, pausoka banaketarantz

Fiskalitatea da auziaren iltzeetako bat Flandrian ere. Egun Belgika osatzen duten bi komunitateen arteko aberatsenean, waloniarrek bidaide astunak bihurtzen ari zaizkien ustea zabaltzen ari da. Bart De Wever N-VA alderdi independentista kontserbadoreko buruak hauteskunde lokalak irabazi zituen gauean mezu zuzena bidali zion Elio Di Rupo Belgikako lehen ministro sozialdemokrata frankofonoari, gogoraraziz ez daukala gehiengorik Flandrian eta zerga-eredua berrikusi beharko lukeela. “Egin dezagun lan elkarrekin erreforma baterantz, flandriarrei eta frankofonoari merezi duten gobernu emateko”. Di Rupo berehala bota zuen atzera proposamena udal hauteskundeak besterik ez zirela argudiatuz, baina badirudi horrelako adierazpenekin denbora irabazi besterik ez duela egingo. Flandriaren eskariei erantzutea geroz eta saihestezinagoa bihurtzen ari zaio, N-VA legamia bezala gorantz doan heinean.

541 egunez Belgika gobernurik gabe egon zen 2010eko azken hauteskunde orokorren ostean eta azkenik sozialdemokrata, demo-

FINALAURREKOA

B D G R

Bizkaiko Bertsolari Txapelketa
2012

ETXAHUN LEKUE
JONE URIA
FREDI PAIA
IGOR ELORTZA
GORKA OSTOLAZA
ARRATE ILLARO

DURANGO
 Azaroaren 25ean, domeka
 17:30ean - Landako gunea

www.bizkaikotxapelketa.biz

kristau eta liberal flandriar eta waloniarrak batu zituen exekutiboa osatu bazen ere, desorekatuta jaio zen: diputatu frankofonoen %80k babesten du Di Ruporen gobernua, baina flandriarren %49k bakarrik, N-VA kanpoan geratzearen ondorioz. Urriko udal hauteskunderen ondoren, atzerako kontaketa hasi da. Zer egin hurrengo bozetan N-VAk emaitzak hobetzen jarraitzen badu?

Paradoxa badirudi ere, Belgika batua nahi dutenentzat partidua errazago zegoen Flan- driako boto-emaile deskontentuek Vlaams Belang (VB) alderdi ultra-eskuindarraren aldeko hautua egiten zutenean. Immigran- teen kontra eta Europar Batasunarekin mes- fidati agertzen den alderdi hori –eta aurretik hauteskundeetara aurkeztu diren eskuin muturreko alderdi flandriarrak–, aurrelari handi eta motelen antzera, erraz markatzea lortu zuten “*cordon sanitaire*” politika aplikatuz 1990eko hamarkadaren hasieratik. Erakun- deetan eta hedabideetan eskuin muturra baz- tertzeko bat egin zuten ia alderdi guztiek VBren eragiteko gaitasuna murriztuz.

N-VA marginalitate politikora eramatea ez dute hain erraz lortuko. Alderdiak diskurtso liberal-kontserbadore, demokratiko eta euro- pazalea dauka eta flandriarren eta walonia- rren arteko arazoak estatuaren egiturak alda- tuta konpon daitezkeela uste du. Haren helburu nagusia Belgikan erreforma institu- zionalak lortzea da, gradualki estatuko bi komunitateek botere handiagoak izan ditza- ten bakoitzak bere aldetik, Flandria indepen- dente izan arte. Pausokako estrategia hori zai- lagoa da geldiarazten Europaren bihotzean, antidemokratiko agertu gabe.

Erreferendumaren fruitu debekatua eskaini die David Cameronek eskoziarrei. Haien harridurak kontrastea egiten du fruitu berbera probatu nahi eta Rajoyren debekarekin topo egin duten kataluniarrekin, *Financial Times* egunkariak argitaratu zinta honetan.

Denak Eskoziari begira

Zerbait debekatuta dagoela esatea baita huraxe lortzeko grina pizteko modurik onena. Lehenbiziko aldiz Edengo lorategian testatu- tako printzipio hori ongi ikasia du David Cameron Erresuma Batuko lehen ministroak. Eskoziaren aferara hurbiltzeko eduki duen modua pragmatikoa eta arriskatua da aldi berean: erreferendumaren atea zabaldu die eskoziarrei, hori eginda zenbait indepen- dentisten nahiak hoztuko dituelakoan. Dato- zen bi urteak etengabeko hauteskunde-kan- paina bihurtuko ditu Erresuma Batuko alderdi kontserbadoreak, eskoziarrek “Ez” bozka dezaten, nahiz eta duela gutxi eginda- ko inkesta batek erakusten duen eskoziar estatu independentearen aldeko jarrera hobe- a dagoela Ingalaterran Eskozian bertan baino.

Ekonomiak badauka zerikusirik irlaren ipar- aldeko independentismoaren sasoi onarekin, Katalunia eta Flandriarekin alderatuta arrazoi diferenteengatik bada ere. Eskoziako Alderdi Nazionala (SNP) 2007an iritsi zen gobernura, AEBetako finantza krisiak artean mundu osoa ziprztindu ez zuenean. Baina ondoren etorri den ekaitzean ere, SNPk erantzun hobe- a ematen jakin du bost hamarkadaz Eskoziako poli- tika gidatu zuen alderdi laboristak baino, pen- tsio onak eskainiz, ikasketa unibertsitarioak doan izan daitezen ziurtatuz eta jarrera euro- pazalea hartuz. 1990eko hamarkadaren amaie- ran Eskoziako parlamentua berrezarri zenetik, sostengua irabazi du etengabe SNPk, 2011ko bozetan %45eraino iritsiz.

Eta eztabaida luzearen atzetik, 2012ko urriaren 15ean sinatu zuten akordioa Came- ronek eta Alex Salmond Eskoziako lehen

ministroak. 2014ko udazkenean egingo da galdeketa. Emaitzak ez du Eskoziaren etorkizuna zein izango den bakarrik erabakiko, Europako gainontzeko mugimendu independentisten norabidea ere markatu dezake.

Europar Batasunetik ateratzeko mehatxua

Banatze prozesua aurreratu den heinean Eskozian eta Katalunian Europar Batasunetik kanpo geratzearen mamua zabaldu dute estatuak gaur egungo egitura mantendu nahi dutenek. Gaia plazaratzeak ez dauka zentzu handirik Katalunian behintzat, urrats bat ahazten baitu: independentzia lortzeko eskubidea aitortzea. Kataluniak ez dauka gaur egun EBtik ateratzeko inolako arriskurik, Espainiako Konstituzioak debekatzen baitu hori ahalbidetuko lukeen edozein prozesu. Beraz, aukera horretaz hitz egin ahal izateko, erabakitzeko eskubidea aitortu beharko litzaioke aurrena.

Eskoziaren kasuan ere eztabaida interesatu samarra begitantzen da, Erresuma Batuko klase politikoa baita, Cameronen buruko minerako, Europatik geroz eta gehiago urruntzen ari dena. Urriaren amaieran tory eskuindarrenek, laboristen babesarekin, aurrera atera zuten Komunuen Ganberan Europar Batasunera bideratutako diruak murrizteko eskatzeko mozioa. Loteslea izan ez arren, sekulako kolpea izan da Camerontzat, alderdi barruan etsai franko daukala agerian uzteaz gain, irlaren eta kontinentearen arteko kanala amildegi bihurtzen baitu. Britainiarren euroeszeptizismoak historia luzea dauka eta kontinenteko gainontzeko estatueta baino errotuagoa dago. Baliteke Eskoziak Europar Batasunean jarraitzeko modurik onena, hain zuzen, Erresuma Batutik aldentzea izatea –nahiz eta Eskozian bertan ere batasunetik at gusturago leudeken herritarren ia erdiak, inkesten arabera–.

Gainontzean, Europako Batzordeak uko egin dio gaiari buruzko iritzia argi eta behin betikorik eskaintzeari, kide diren zenbait estatutako

Eskozia, Katalunia eta Flandria Europar Batasunetik kanpo geratuko ote dira independentzia lortuz gero? Mehatxu hori irudikatzen du Herbehereetako Trouw egunkariko zintak.

zatiak independente bihurtzeko aukerak “erabat hipotetikoak” direla esanez. Mota askotako interpretazioak egin dira, independentzia lortuko luketen nazioek dagoeneko kide izateko baldintzak betetzen dituztenez, zuzenean EBko kide izango liratekeela diotenetik, sarbidea eskatu beharko luketela uste dutenetaraino –hala izanez gero, puska bat galdu duen estatuak mendekua hartu ahalko luke sarbidea ukatzeko dauzkan tresnak erabiliz–.

Fikziotik asko duten eztabaida horiek momentuz baztertu eta gertagarria denari heltzea izango da egokiena: 2014ko Eskoziako erreferenduma izan daiteke Europako estatu berrien lasterketa abiaturako duen irteera seinalea. Alfred Heinekenen pieza txikiko puzzle bihurtuko ote da Europa? Une honetan sinestea kostatu egiten da, baina antzinakoak diruditen estatuak ere noizbait sortu ziren eta gehienak, ez oso aspaldi. Europan gehien agintzen duen Alemania bateratua, Asier Illarramendi Realeko jokalaria baino gazteagoa dela ahazten zaigu sarri. Mugak eta estatu egiturak itxuraz baino aldakorragoak dira, bistan denez. ■

EUSKARA ZERBITZUA

Herriko plaza z/g 20100 Errenteria
Telf. 943 44 96 13 euskara@errenteria.net

UDAL EUSKALTEGIA

Miguel Zabaleta 14, 20100 Errenteria
Telf. 943 44 96 80 euskaltegi@errenteria.net

ERRENERIAKO UDALA